



Orhot Tsadikim

Chapitre 14 - La jalousie

השער הארבעה עשר - שער הקנאה

הקנאה היא ענף מן הכעס, ואין אדם נמלט ממנה. כי אנחנו רואים, אשר כל בני אדם נמשכים איש אחר רעהו, כי כאשר הוא רואה שחבירו קונה קנין מעניני העולם, הן ממיני מאכלים, הן ממיני בגדים, או בונה בית, או מאסף ממון, אז הוא טורח להשיג כזה, כי הוא חושב: חבירי יש לו זה - גם לי יהיה כך. ודבר זה רמז שלמה המלך (קהלת ד ד): "וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו". מי שהמידה הזאת מתגברת עליו, הוא מגונה מאד, כי הקנאה מביאה לידי חימוד, כי כשאדם אינו נותן אל לבו מה שיש בידי אחרים - אז אינו חומד, והתורה אמרה (שמות כ יד): "לא תחמד אשת רעך - וכל אשר לרעך". ואדם אשר החמדה עליו, קרוב לעבור על עשרת הדברות (שמות כ ב - יז).

משל, כי מעשה באדם אחד שהיה לו שכן, והיה כותל מפסיק ביניהם, והיה הרשע חומד את אשתו וקצת מחפציו. יום אחד היה שומע שהיה האיש אומר לאשתו: רוצה אני לעלות לסחורה! וכן עשה. מה עשה הרשע? הלך בליל שבת ושבר הכותל שביניהם, הרי עבר על "זכור ושמור". ואנס את האשה, הרי עבר על "לא תחמוד". ושכב עמה, הרי עבר על "לא תנאף". ואחר כך כשהתחיל לגזול את הממון צעקה האשה, ועמד עליה והרגה, הרי עבר על "לא תרצח". וכשגזל וגנב מה שחמד, הרי עבר על "לא תגנוב" ו"לא תחמוד". עמדו אביו



Voyons plus clair

Une mise en perspective des grandes thématiques de l'actualité à la lueur de l'érudition juive véritable.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions



ואמו והוכיחוהו, עמד עליהם והכם, הרי עבר על מצות "כבד את אביו ואם" ואחר כך הובא לפני בית דין, והעיד הוא עם חבריו בליעל, שאלו החפצים משכון שלו היו שמשכון לו בעל האשה, וחזר והאמינם לו, ולא יכול להוציאם מידו עד עכשיו ששברו הליסטים את הכותל שביניהם והרגו האשה, וכששמע האיש נכנס גם הוא ולקח עבוטו (עד כאן מדברי אותו הרשע בבית הדין), הרי עבר על "לא תענה". ובכל מקום שהיה בא היה נשבע שלא פשע כלל, הרי עבר על "לא תשא". לסוף נגלתה רעתו ונתפרסמה פשיעתו, ומחמת הבושה יצא לתרבות רעה, וכפר באלהים חיים, הרי עבר על "אנכי ה' אלהיך". לסוף היה אדוק בעבודה זרה והשתחוה ועבד לה, הרי עבר על "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, לא תשתחוה להם ולא תעבדם". וכל זה גרם לו החימוד. נמצא שהחומד קרוב לעבור על כל התורה.

אך יש דרך אחרת להשכיל ולהבין, איך הקנאה והחמדה מקולקלת מאד, והוא על דרך שאמר שלמה (משלי כג יז): "אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום". כשאדם מקנא בחוטאים, ורואה עשרם והצלחתם, ורואה צדיקים מתדלדלים ומתייסרים בייסורים, ומתוך כך תגעל נפשו ביראת האלהים ובמשפטיו וחוקיו וימאס לומדי תורה ומקיימיה, כענין שנאמר (מלאכי ג יג - טו): "חזקו עלי דבריכם אמר ה' ואמרתם מה נדברנו עליך, אמרתם שוא עבוד אלהים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדורנית מפני ה' צבאות, ועתה אנחנו מאשרים זדים גם נבנו עושי רשעה גם בחנו אלהים וימלטו".

וזה הדרך מביא הוללות בדעת בני אדם וישיב לבם אחורנית, בראותם רשע וטוב לו וצדיק ורע לו. ומתוך כך הולכים בשרירות לבם ואומרים: פלוני ופלוני עושים כך והם עשירים, וכן נעשה גם אנחנו, ומה שיקרה להם יקרה גם לנו! וכל זה מחמת קנאה



Voyons plus clair

Une mise en perspective des grandes thématiques de l'actualité à la lueur de l'érudition juive véritable.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions



שמקנא ברשעים וחומד עשרם ושלוותם, ולפיכך פורקים מעליהם עול המצוות. אבל הצדיקים אינם מקנאים ברשעים ואינם חומדים ממונם ולא שלוותם, כי יחשבו שעשרם שמור להם לרעתם ושלוותם להאבידם מרב טוב הצפון לצדיקים, ויחשבו שעוני הצדיקים ודוחקים כדי לצרפם וללבנם ולהגדיל מעלותם לעולם הבא. ואין ספק מי שחושב כך לא יחמוד ולא יקנא, אלא ישמח בראות שלוות רשעים, ויאמר: אם למכעיסיו כך - לעושי רצונו לא כל שכן! ויתן ויחזור ויתן.

הקנאה באה מגריעות הנפש. אם הוא מקנא ביפיו של אדם, או בגבורתו, או בעשרו, הרי אינו חפץ במה שגזר הבורא, יתברך. וזה דומה לעבד שיש לו תלונות על מעשה אדוניו ואינו מתרצה בעניני אדוניו - אין זה עבד נאמן. וכל שכן שאין להתרעם על הבורא, יתברך, אשר כל מעשיו ישרים ונכוחים, שאין להרהר אחריו. מן הקנאה תבוא מחלוקת, כמו שתראה בקרח שקינא בכבוד אליצפן בן עוזיאל (במדבר רבה יח), מתוך כך נאבד הוא וסיעתו, אפילו יונקי שדים. הקנאה לבני אדם כחולי הגוף, והיא מביאה שחפת. אמר החכם לבנו: השמר לך מן הקנאה, כי היא ניכרת בך שפניך משתנים מרוע לב, ולמה ישמח שונאך וינקום בך?

המקנא חומס נפשו, כי הוא מתאבל תמיד, ושכלו מתחסר מרוב קנאה הטמונה בקרבו, ואין לבו פנוי ללמוד ולהתפלל בכוונה ולעשות מעשים טובים. כל אדם מוצא טעם ערב במאכלו, חוץ מן המקנא שאינו טועם טעם טוב במאכלו, עד שתסור הטובה מחבירו. לכל שנאה יש תקוה, שאם ישנא חבירו עבור שגזלו, תסור השנאה כשישיב לו אותו דבר. וכן כל שנאה התלויה בדבר אחר, כשיתוקן הדבר ההוא תיבטל השנאה, חוץ מן השנאה מחמת קנאה. אמר החכם לבנו: אל תקנא באחריך על אשר יש לו, כי הוא ינעם בחייו, ואתה תשבע דאגה וצער. ואמר החכם:



Voyons plus clair

Une mise en perspective des grandes thématiques de l'actualité à la lueur de l'érudition juive véritable.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions



לא נברא המקנא והחומד אלא לכעס.

החכמים הראשונים היו מתפללים שלא תהא קנאתנו על אחרים ולא קנאת אחרים עלינו. למה היו מתפללים על אחרים בזאת המידה יותר ממידות אחרות? אלא כך הענין, כי הרבה בני אדם גורמים שיתקנאו בהם ויחמדו אותם, לכן היו מתפללים על אחרים, כי אולי הם גורמים הקנאה לאחרים, והתורה אמרה (ויקרא יט יד): "ולפני עיור לא תתן מכשול". לכן מידה טובה באדם שלא ילבש בגדים נאים ומשובחים יותר מדי, לא הוא ולא אשתו ולא בניו, וכן לענין המאכל ושאר ענינים, כדי שלא יקנאו בו אחרים. אך מי שהשפיע לו הבורא, יתברך, עושר ונכסים, יהנה מהם לאחרים, לעשירים ולעניים, ויתנהג עמהם בנחת, ויעשה עמהם חסד. וכבר הארכנו בדבר, כמה טובה בזה שיהא נאהב לבריות, וכשהוא נאהב לכל אדם - אז לא יקנאוהו ולא יחמדו משלו. אך ראוי לאדם שיעלה אל המעלות הטובות, ויקנאוהו ויחמדו לעשות כמוהו.

ומי שנזהר שלא יקנא, אין גופו כלה ואין התולעים שולטים בו, דכתיב (משלי יד ל): "ורקב עצמות קנאה", כל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבים, כל שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבים (שבת קנב ב). לכן יתרחק האדם מן הקנאה ומן החמדה, ולא יחמוד שום דבר ממה שביד אחרים, ולא יאמר: אחמוד בעיני חבירי ואתן לו מעות עבור אותו ענין, שאם אין דעתו למכור עניניו, אז אסור לזה להפצירו, כי זה יתבייש להשיב פניו ריקם - אם כן הוי כמו אונס. וכל שכן אם זה החומד איש נכבד, שאם ישאל שאלה אור פניו לא יפלו, שאסור לשאול מחבירו מתנה אם אינו יודע שיתן לו בנפש חפצה. משלו משל, חומד וקנאי פגע בהם מלך אחד, אמר להם המלך: אחד מכם ישאל דבר ממני וייתן לו ולחבירו בכפלים! הקנאי לא רצה לשאול תחילה, שהיה מתקנא אם ייתן לחבירו בכפלים,



Voyons plus clair

Une mise en perspective des grandes thématiques de l'actualité à la lueur de l'érudition juive véritable.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions



והחומד היה מתאווה שניהם. דחק החומד את הקנאי לשאול,
שאל לנקר לו עין אחת ולחבירו - שתיים!

כמה רעות תלויות בקנאה! נחש הקדמוני נתקנא באדם הראשון וגרם מיתה לעולם, ועליו נגזר (בראשית ג יד): "על גחונך תלך ועפר תאכל". וכן ראה מה אירע לקין ולקרח ולבלעם ולדואג ולאחיתופל ולגחזי ולאדוניה ולאבשלום ולעזיהו שנתנו עיניהם במה שאינו שלהם, לא די מה שבקשו לא ניתן להם, אלא אף מה שבידם ניטל מהם. מכל אלה ילמד אדם שיפרוש מן הקנאה ומן החמדה. אם אפילו מה שבידו אינו שלו, כי מחר בא ואינו, ומה יועיל לו שאינו שלו? שכר גדול יש לאדם הנזהר מן הקנאה ומן החמדה, כי ברוב העבירות אם אדם עובר עליהן ומתבייש ומונע עצמו בשביל הבושה, מונע עצמו מן הגזילה והגניבה, כי ירא שמא יתוודע ויתגלה ויפרסמוהו ויתבייש ויפסיד הרבה. אבל הקנאה והחמדה הן בלב, אין אדם מכיר בו אם יחמוד או יקנא, והוא דבר המסור ללב, ועל זה נאמר (ויקרא כה יז): "ויראת מאלהיך".

אף על פי שהקנאה היא מידה רעה מאד, יש מקום שהיא טובה מאד, והיא מידת עליונים, שישים קנאתו על יראת שמים, כענין שנאמר (משלי כג יז): "אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום". ועל דרך זו אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (בבא בתרא כא א): קנאת סופרים תרבה חכמה. כי יראה אדם שלומד, יתפוש קנאה בלבו ויאמר: לומד זה כל היום - גם אני אעשה כן! וכן לענין כל המצוות יקנא כל אחד בחבירו ויתפוש מעשי חבירו הטובים. אם יראה רשע ויש בו מידה אחת טובה, יקנאהו על אותה המידה ויעשנה גם הוא. אבל המקנא בחבירו שהוא עוסק בתורה ובמעשים טובים, ואינו מקנא בו שיחשוב: זה עושה כך - גם אני אעשה כן! אלא יחשוב בלבו ויקנא בו: מפני שיש בו מעלות טובות יותר ממני, מחמת כן הוא נכבד



Voyons plus clair

Une mise en perspective des grandes thématiques de l'actualité à la lueur de l'érudition juive véritable.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions



בעיני העולם יותר ממני! ומחשב תחבולות כדי לבטלו ולבלבלו מתורתו וממעשיו הטובים - הרי זאת הקנאה היא רעה חולה, והוא חוטא ומחטיא, שותפו של ירבעם בן נבט.

לעולם יכבד אדם יראי שמים ועוסקים במצוות, ויתן להם יד, ויסייע להם בגופו ובממונו, ואז יקנאו בו אחרים ויחשבו: אם גם אנחנו עושים כך, יכבדו ויעזרו גם לנו. ומתוך שלא לשמה בא לשמה! אמר הקדוש ברוך הוא: קנא לי! שאלמלא הקנאה אין העולם עומד, אין אדם נוטע כרם, ואין אדם נושא אשה, ואין אדם בונה בית (שומר טוב לז א). כי כל אלו הענינים באים מחמת שאדם מקנא בחבירו: אם יבנה בית גם אחר ישים דעתו לעשות כן, וכן לענין אשה כל אחד מקנא בחבירו. וכיון שקיום העולם תלוי בקנאה, ישים כל הקנאות לשם שמים. אם יבנה בית, יבנה בו חדר ללמוד בו תורה, ושיהא ביתו בית ועד לחכמים, ולהכניס בו אורחים, ולעשות בו חסד לבני אדם.

וכן אמרו (שומר טוב שם): אילולי שקינא אברהם לא היה קונה שמים וארץ. ואימתי קינא? כשאמר למלכי צדק: כיצד יצאת מן התיבה? אמר לו: בצדקה שהיינו עושים שם. אמר לו: וכי מה צדקה היה לכם לעשות בתיבה? וכי עניים היו שם? והלא לא היו שם אלא נח ובניו, ועם מי הייתם עושים צדקה? אמר לו: עם הבהמה וחיה ועוף, לא היינו ישנים אלא נותנים היינו לפני זה ולפני זה כל הלילה. אותה שעה אמר אברהם: ומה אלו, אילולי שעשו צדקה עם בהמה וחיה ועוף לא היו יוצאים, וכיון שעשו צדקה יצאו - ואני אם אעשה צדקה עם בני אדם שהם בצלמו של הקדוש ברוך הוא, על אחת כמה וכמה! אותה שעה (בראשית כא לג): "ויטע אשל בבאר שבע": אכילה שתיה לוויה. ועל דרך זו ירבה אדם קנאה.

כן יקנא בחטאים וברשעים להילחם כנגדם ולהוכיחם, כאשר



Voyons plus clair

Une mise en perspective des grandes thématiques de l'actualité à la lueur de l'érudition juive véritable.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions



אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין פא ב): הבועל ארמית קנאין פוגעין בו. משה קינא את המצרי, שנאמר (שמות ב יב): "ויך את המצרי". וכן מצינו באליהו שאמר (מלכים א יט י): "קנא קנאתי לה' אלהי צבאות כי עזבו בריתך בני ישראל". וכן נאמר (במדבר כה יא): "בקנאו את קנאתי בתוכם", והשם, יתברך, נתן לו גמולו על כך, כמו שנאמר (במדבר כה יב): "הנני נותן לו את בריתי שלום". ונאמר (דברים א יז): "לא תגורו מפני איש", מי שהוא ירא השם, יתברך, ימסור נפשו על קדושת השם, יתברך, שנאמר (שמות לב כו): "מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי". ונאמר (במדבר כה ז): "וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו". וחובה על כל ירא שמים אשר הוא טהור לב להעיר קנאה כי יראה "והנה יד השרים והסגנים במעל", ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה (בראשית רבה כו ה): כל פירצה שאינה מן הגדולים אינה פירצה, שנאמר (עזרא ט ב): "ויד השרים והסגנים היתה במעל הזה ראשונה".



Voyons plus clair

Une mise en perspective des grandes thématiques de l'actualité à la lueur de l'érudition juive véritable.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions